

**Vedlevande insekter i björk i naturreservatet
”Tinnerö eklandskap kultur och natur” 2007**

Foto: Henrik Wahlman

Calluna AB

Sammanfattning

Under fältsäsongen 2007 har Calluna AB inventerat vedlevande insekter i anslutning till björk och klibbal i Eklandskapet. Pengar söktes från Eklandskapsfonden och Linköpings kommun bidrog med ytterligare pengar för fällorna i naturreservatet ”Tinnerö eklandskap kultur och natur”. Denna rapport redovisar endast inventeringen i Tinnerö eklandskap.

Fältarbete, ansvar för artbestämning och rapportskrivning utfördes av Håkan Andersson. Projektledare var Håkan Ignell.

Metoden som användes var fönsterfällor och sammanlagt sattes 8 fällor ut i reservatet. En fälla i klibbal övriga i björk.

I Inventeringen artbestämdes 639 individer av 173 arter. Av dessa var fyra arter rödlistade och ytterligare sju arter har tidigare varit rödlistade. Ett nyfynd för Östergötland gjordes som också var det i särklass mest intressanta fyndet - trubbnäpparen *Drapetes mordelloides* av vilket ett exemplar hittades vid Rosenkällasjön.

Inledning

På uppdrag av Linköpings kommun inventerade Calluna AB vedlevande insekter knutna till björk och klibbal i naturreservatet ”Tinnerö eklandskap kultur och natur”, Linköpings kommun. Vid inventeringen användes 8 fönsterfällor.

Ansvarig personal på Calluna

Håkan Andersson: Fältarbete, ansvar för artbestämning, rapportskrivning.

Håkan Ignell: Projektledare

Henrik Wahlman: Foto

Telefonnummer till Calluna: 013-12 25 75

E-post: förnamn.efternamn@calluna.se.

Metodik

Fälltyp

Vid inventeringsarbetet användes fönsterfällor. En fönsterfälla fångar flygande insekter och placeras oftast i anslutning till intressanta substrat på träd. Exempel på intressanta substrat är t.ex. högstubbar, savflöden, svampar eller död ved. Fönsterfällan består av en polykarbonatglasskiva och en aluminiumvanna som med hjälp av snöre hängs upp i trädet. De flygande insekterna krockar med det genomskinliga glaset och faller ned i vinnan som innehåller en konserverande lösning av vatten och glykol.

Fångstperiod

Fällorna sattes ut i början av maj och togs ned i början av augusti. Däremellan vittjades fällorna med ca en månads mellanrum.

Fällornas placering

En av fällorna sattes upp i en delvis barkfallen, solexponerad klibbal nära Smedstad dämme. En annan fälla sattes upp i en bränd björk nära den nedbrunna ladan vid Smedstad gård. Övriga sex fällor sattes upp i nydöda björkar, björklågor och björkhögstubbar i den översvämmade skogen i den östra delen av Rosenkällasjön.

Resultat

I artlistan i bilagan finns alla artbestämda djur listade samt aktuell och tidigare hotstatus från 1993 (Ehnström et al. 1993), 2000 (Gärdenfors (ed.) 2000) och 2005 (Gärdenfors (ed.) 2005). Nomenklaturen följer CATCOL2004.XLS reviderad 2005-04-21 (ansvarig utgivare Bert Gustafsson, NRM).

Svenska artnamn och fakta om de nedan beskrivna arterna kommer dels från ArtDatabankens nätversion (ArtDatabanken 2008-02-19), dels från Ehnström & Axelsson (2002).

BESKRIVNING AV OMRÅDET OCH RESULTAT

Fällorna sattes upp i tre olika delområden. En fälla sattes upp i en död klibbal vid Smedstad dämme. Där fällan satt finns en glänta men i övrigt är trädsnittet ganska tätt med gamla pilar och videsnår.

En annan fälla sattes upp i en solexponerad, brandskadad björkstubbe nära den nedbrunna ladan vid Smedstad gård. I området finns båda fler brandskadade björkar och ett mindre upplag av björklågor.

De övriga sex fällorna sattes upp bland den stora mängden död ved i Rosenkällasjöns östra del. Här finns stora mängder död björkved men även död ved av bl.a. ek, asp, ädellövträd och gran.

I de åtta fällorna i Tinnerö hittades fyra rödlistade arter samt ytterligare sju arter som tidigare varit rödlistade. Här gjordes inventeringens i särklass mest intressanta fynd - trubbnäppare *Drapetes mordelloides* - en art som tidigare inte var noterad för Östergötland och med bara en handfull aktuella lokaler i Sverige. Ett annat intressant fynd var fyrfläckad vedsvampbagge *Mycetophagus quadriguttatus* som främst påträffas i anslutning till ekar med svavelticka.

INTRESSANTA FYND

Microrhagus lepidus hör till familjen halvknäppare - små spolformade baggar där i stort sätt alla arter är kräsna och kräver speciell konsistens på veden som larven utvecklas i. Denna art är knuten till grov, vitrötad ved av bl.a. bok, asp, sälg, al och björk. Oftast påträffas arten i urskogsartade bestånd. Arten hotas främst av att urskogsartade bestånd av lövdominerad blandskog blir allt ovanligare. Rödlistekategori 2005: Missgynnad (NT).

Trubbnäppare *Drapetes mordelloides* är en ca 5 mm lång skalbagge som är svartglänsande med orangefärgade fläckar på täckvingarna. Arten är mycket sällsynt och bara känd från ett fåtal lokaler i Sverige upp till Värmland. Innan denna inventering var arten inte känd från Östergötland.

Larvutvecklingen sker i vitrötad ved av björk, asp och bok, främst liggande stammar eller stubbar med tickor. I Småland är arten påträffad i sågspånshögar och barkavfall av lövträd. De främsta hoten mot arten är minskad tillgång på död ved av björk, asp och bok samt den starkt fragmenterade utbredningen.

Rödlistekategori 2005: Sårbar (VU).

Trubbknäppare, foto av Henrik Wahlman, Calluna.

Robust ticknagare *Dorcatoma robusta* hör till familjen trägnagare och är blanksvart och ca 3 mm lång. Arten lever i fnösktickor, främst på björk. (HK 1993: 4)

Bålgetingfuktbagge *Cryptophagus micaceus*, en art som utvecklas i bålgetingbon där den lever av diverse avfall. (Hk 2000: NT)

Triplax rufipes är en ca 5 mm lång bagge som hör till familjen trädsvampbaggar. Arten är orangeröd med blanksvarta täckvingar. Denna art är främst knuten till svampar av släktet *Pleurotus* (t.ex. ostronmussling) på björk, asp, lind och bok. Ofta påträffas arten tillsammans med andra, vanligare arter av släktet *Triplax*. Det främsta hotet mot arten är brist på gamla, skadade lövträd. Rödlistekategori 2005: Missgynnad (NT).

Robust mögelbagge *Corticaria lapponica* är en drygt 2 mm lång, svart art som hör till familjen mögelbaggar. Arten har en nordlig utbredning i Sverige och finns från Småland-Lappland. Robust mögelbagge förekommer under svampangripen bark, främst på stående björkhögstubbar med fnösktickor. (Hk 2000: NT)

Fyrfläckad vedsvampbagge *Mycetophagus quadriguttatus* är en ca 4 mm lång bagge som är mörkbrun med två stora gula fläckar på varje täckvinge. Arten är mycket sällsynt och lokal. Nästan alla vedsvampbaggar ställer stora krav på sin miljö och många arter är eller har varit rödlistade. Denna art är knuten till olika svampar, bl.a. svavelticka på ek. Den påträffas också synantropt i möjligt hö och annat avfall i lador och uthus. De främsta hoten mot arten är brist på grova ädellövträd samt ökad renhållning kring lador och uthus. Rödlistekategori 2005: Sårbar (VU).

Brunhuvad spolbagge *Scraptia fuscula* påträffas oftast i anslutning till myrsamhällen i svampangripen ekved. (Hk 2000: NT)

Större linjordloppa *Aphthona euphorbiae* är en bladbagge som utvecklas på bl.a. lin. Arten får numera

anses allmän. (Hk 2000: NT)

Ekbarkborre *Dryocoetes villosus* är knuten till tjock bark på nyligen döda ekar. (Hk 2000: NT)

Brun vedborre *Xyleborinus saxesenii* är en ca 2 mm lång barkborre som förekommer upp till Västmanland. Arten lever i nyligen död ved i de flesta av landets lövträdsarter. Vanligaste trädslag är dock ek. Det främsta hotet mot arten är förmodligen brist på kontinuitet av nydöd ved. Rödliskategori 2005: Missgynnad (NT).

Bålgeting *Vespa crabro* är knuten till gamla, ihåliga träd. (Hk 1993: 2)

Bålgeting, illustration Kenneth Claesson

Diskussion

En del mycket intressanta fynd gjordes vid inventeringen men överlag var resultatet lite magert. Flera av inventeringarna som Calluna utfört under 2007 har gett ett något art- och individfattigt material vilket skulle kunna bero på den svala och regniga sommaren.

Björk är efter ek det trädslag som flest arter vedlevande insekter lever på. Ca 480 insektsarter (främst skalbaggar) lever på björk men även andra trädslag. Endast ett tiotal arter lever enbart på björk medan ca 50 föredrar björk framför andra arter. På klibbal och gråal lever knappt 350 arter. Inga svenska arter lever enbart på klibbal men ett drygt tiotal föredrar al (Dahlberg & Stokland 2004).

Det finns en stor skillnad mellan björk och klibbal och det gäller typen av röta som veden oftast bryts ned av. I björk är vitrötor vanligast (t.ex. fnöskticka och björkticka) medan brunrötor är vanligast på klibbal. Detta gör att håligheter som liknar de som förekommer hos ek knappast alls förekommer på björk medan de ofta förekommer på klibbal. Detta medför att klibbal förmodligen är det mer värdefulla trädslaget av de

två arterna då det gäller håligheter som passar till eklevande djur.

Liksom för de flesta trädslag gäller förmodligen att många arter som lever på björk och klibbal är knutna till olika svampfruktkroppar, att stående stammar hyser fler arter än liggande, att många arter kräver solexponerad ved, att en ganska stor andel av arterna lever i eller under bark samt att många arter gynnas av brand (Dahlberg & Stokland 2004).

Referenser

ArtDatabanken 2008-02-19. www.artdata.slu.se/rodlista

Dahlberg A & Stokland J N. 2004. Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3 600 arter. Rapport 7/2004. Skogsstyrelsen.

Ehnström B & Axelsson Å. 2002. Insektsgnag i bark och ved. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Ehnström B, Gärdenfors U & Lindelöw Å. 1993. Rödlistade evertebrater i Sverige 1993. Databanken för hotade arter, SLU, Uppsala.

Gärdenfors U (ed.). 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Gärdenfors U (ed.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Bilaga: Artlista

Lokal: Eklandskapet						Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr	Fälla nr
Kommun: Linköping						Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp	Fälltyp
Socken: Berga						x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat	x-koordinat
Tidpunkt: maj-september 2007						y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat	y-koordinat
Kat. nr.		Hot 1995	Hot 2000	Hot 2005	Ny Ög.	Antal	Klibbal	Björk	Björk	Björk	Björk	Björk	Björk	Björk	Björk
Förkortningar: f=fragment															
FAMILJ/Art															
COLEOPTERA - SKALBAGGAR															
DYTISCIDAE - Dykare															
48	Hygrotus inaequalis					2				1			1		
CARABIDAE - Jordlöpare															
264	Trechus quadristriatus					1			1						
327	Bembidion guttula					1					1				
396	Amara plebeja					1							1		
402	Amara convexior					1									1
511	Acupalpus parvulus					1		1							
531	Dromius quadrimaculatus					1								1	
HYDROPHILIDAE - Palpbaggar															
557	Helophorus brevipalpis					1						1			
594	Helochares obscurus					1			1						
HISTERIDAE - Stumpbaggar															
678	Paromalus flavicornis					4		1		3					
682	Margarinotus striola					1				1					
HYDRAENIDAE - Vattenbrynsbaggar															
712	Hydraena palustris					1		1							
721	Ochthebius minimus					1					1				
PTILIIDAE - Fjädervingar															
734	Ptenidium nitidum					2				1	1				
	Acrotrichis sp.					7		1	1	3			2		
LEIODIDAE - Mycelbaggar															
841	Anisotoma humeralis					19				17	1				1
862	Agathidium nigripenne					1					1				
864	Agathidium seminulum					1				1					
867	Agathidium pisanum					2	1			1					
917	Catops morio					1		1							
SCYDMAENIDAE - Glattbaggar															
936	Nevraphes elongatulus					1				1					
SILPHIDAE - Asbaggar															
984	Nicrophorus vespilloides					10				10					
985	Nicrophorus vespillo					1				1					
STAPHYLINIDAE - Kortvingar															
1009	Phyllodrepa gracilicornis					1	1								
1114	Euplectus piceus					1		1							

1118	Euplectus sanguineus					1				1				
1121	Euplectus punctatus					2				1		1		
1199	Lordithon lunulatus					1			1					
1223	Tachyporus chrysomelinus					1			1					
1262	Aleochara sparsa					1						1		
1289	Oxypoda nigricornis					2				2				
1297	Oxypoda skalitzkyi					1			1					
1337	Calodera aethiops					2				2				
1357	Haploglossa villosula					11		1	5	2	3			
1453	Philhygra volans					4						4		
1456	Philhygra debilis					2				2				
1512	Notothecta flavipes					1				1				
1572	Atheta crassicornis					10			2	8				
1576	Atheta euryptera					1		1						
1579	Atheta nigricornis					3		1	2					
1607	Dinaraea arcana					1		1						
1627	Amischa analis					1								1
1647	Zyras lugens					1			1					
1669	Gyrophaena fasciata					2			1	1				
1676	Gyrophaena joyioides					2				2				
1677	Gyrophaena angustata					1				1				
1698	Anomagnathus cuspidatus					1	1							
1748	Myllaena minuta					3			1		2			
1755	Scaphisoma agaricinum					4				3	1			
1776	Carpelimus bilineatus					1					1			
1783	Carpelimus corticinus					9		1		1	7			
1829	Oxytelus laqueatus					1			1					
1832	Anotylus rugosus					3		1				1		1
1846	Platystethus arenarius					1					1			
1857	Stenus juno					1					1			
1916	Stenus cicendeloides					1					1			
2004	Nudobius lentus					2			1	1				
2022	Erichsonius cinerascens					1					1			
2028	Gabrius breviventer					1						1		
2029	Gabrius splendidulus					1					1			
2144	Quedius cruentus					1		1						
2155	Quedius xanthopus					2	1					1		
SCIRTIDAE - Mjukbaggar														
2302	Microcara testacea					1				1				
2303	Cyphon coarctatus					12	2		2	3	5			
2310	Cyphon punctipennis					1				1				
2311	Cyphon padi					15		1		1	13			
EUCNEMIDAE - Halvknäppare														
2403	Microrhagus lepidus	4	NT	NT		1								1
THROSCIDAE - Småknäppare														
2411	Trixagus dermestoides					9			2	1	5	1		
2412	Trixagus carinifrons					2			2					
ELATERIDAE - Knäppare														
2416	Drapetes mordelloides	2	EN	VU	Ny	1						1		
2424	Hemicrepidius niger					1					1			
2427	Athous haemorrhoidalis					5	2					2	1	
2428	Athous subfuscus					10	1		1	1	4	1	2	
2447	Prosternon tessellatum					2								2

3227	Corticaria lapponica	4	NT		2			2					
3247	Corticaria gibbosa				34	2	1	4	7	11	1	7	1
3252	Corticarina fuscula				2					1		1	
MYCETOPHAGIDAE - Vedsvampbaggar													
3268	Mycetophagus 4-guttatus	2	EN	VU	1								1
3269	Mycetophagus multipunctatus				1					1			
CISIDAE - Trädsvampborrare													
3277	Cis alter				3		2		1				
3278	Cis jaquemartii				3				3				
3285	Cis boleti				3								3
3289	Cis fagi				1			1					
3292	Cis bidentatus				1				1				
3293	Ennearthron cornutum				1				1				
3305	Ropalodontus perforatus				1		1						
3307	Octotemnus glabriculus				1		1						
MELANDRYIDAE - Brunbaggar													
3318	Orchesia undulata				1								1
MORDELLIDAE - Tornbaggar													
3339	Tomoxia bucephala				35	1			1	1	1		31
3342	Mordella aculeata				1					1			
3363	Mordellistena humeralis				1	1							
COLYDIIDAE - Barkbaggar													
3372	Synchita humeralis				5			1		2	1	1	
TENEBRIONIDAE - Svartbaggar													
3379	Lagria hirta				1								1
3418	Mycetochara flavipes				4		1			1			2
3422	Mycetochara linearis				1								1
3433	Bolitophagus reticulatus				2				1		1		
3447	Diaperis boleti				7					2	1		4
PYROCHROIDAE - Eldbaggar													
3484	Schizotus pectinicornis				1					1			
SALPINGIDAE - Trädbasbaggar													
3486	Lissodema cursor				2				1	1			
3496	Salpingus ruficollis				4	1			1		1		1
SCRAPTIIDAE - Ristbaggar													
3522	Scraptia fuscula	4	NT		2	1	1						
3525	Anaspis frontalis				3	1			1	1			
3528	Anaspis thoracica				12	3		2		1	4	2	
3532	Anaspis rufilabris				1								1
3533	Anaspis flava				1				1				
CERAMBYCIDAE - Långhorningar													
3549	Rhagium mordax				2	1			1				
3566	Alosterna tabacicolor				1						1		
3574	Anoplodera sanguinolenta				1		1						
3581	Leptura quadrifasciata				2	2							
3658	Tetrops praeusta				1					1			
CHRYSOMELIDAE - Bladbaggar													
3820	Phyllotreta undulata				2				1				1
3825	Phyllotreta striolata				1					1			
3838	Aphthona euphorbiae	4	NT		1								1
ANTHRIBIDAE - Plattnosbaggar													
3980	Anthribus nebulosus				1		1						
APIONIDAE - Spetsvivar													

4030	Apion fulvipes					3				2					1
CURCULIONIDAE - Vivlar															
4127	Phyllobius maculicornis					1									1
4145	Barypeithes pellucidus					2				2					
4153	Strophosoma capitatum					1								1	
4226	Tanysphyrus ater					2					2				
4382	Magdalis violacea					1									1
4384	Magdalis carbonaria					3									3
4388	Magdalis ruficornis					5				3	2				
4550	Scolytus ratzeburgi					11				1	3	3			4
4553	Scolytus intricatus					2			2						
4576	Dryocoetes villosus			NT		1			1						
4578	Dryocoetes autographus					4		1			3				
4584	Trypodendron domesticum					1							1		
4593	Xyleborinus saxesenii	4	NT	NT		1					1				
DIPTERA - TVÅVINGAR															
SYRPHIDAE - Blomflugor															
	Xylota sylvarum					1								1	
HYMENOPTERA - Steklar															
VESPIDAE - Getingar															
	Vespa crabro	2				1			1						
						639	37	54	64	195	137	42	28	82	